

Helena Stranjik

Karlovo sveučilište u Pragu

helena.stranjik@ff.cuni.cz

 <https://orcid.org/0000-0002-9688-4116>

Književno stvaralaštvo manjina u Hrvatskoj – dio hrvatske književnosti ili ne?

Sažetak: U Republici Hrvatskoj žive brojne nacionalne manjine koje država podupire u njegovanju svojih jezika, kultura i tradicija. Mnoge od tih manjina uz pjesme, peslove i običaje njeguju i vlastitu književnost odnosno poeziju, prozu i dramu na materinskom jeziku ili na hrvatskom jeziku iz pera svojih pripadnika. Njihova su djela uglavnom poznata među pripadnicima manjine, ali ponekad teško pronalaze put do čitatelja iz većinskog dijela stanovništva.

Primjer takve manjinske književnosti s dugom tradicijom jest stvaralaštvo Čeha, koji žive na području današnje Hrvatske više od dvjesto godina. U današnje vrijeme redovito ili povremeno stvara tridesetak autora koji pišu uglavnom na češkom jeziku, ali da bi došli do čitateljske publike, neki od njih u posljednje vrijeme prevode svoja djela na hrvatski jezik ili napuštaju materinski jezik i počinju pisati na hrvatskom.

Je li književno stvaralaštvo manjina u Hrvatskoj poznato i u kojoj mjeri? Kakve su mogućnosti pisaca da objavljuju svoja djela na manjinskim jezicima? Po čemu je stvaralaštvo manjina važno, što može ponuditi široj čitateljskoj publici i kako može obogatiti hrvatsku književnost? Kako bi moglo doprijeti do većinskog stanovništva i bi li moglo pobuditi zanimanje i izvan granica Hrvatske? S kakvim se problemima susreću manjinski pisci?

U izlaganju ćemo na primjeru češkog manjinskog stvaralaštva u Hrvatskoj pokušati odgovoriti na ta i druga pitanja vezana uz temu književnog stvaralaštva manjina u Hrvatskoj, koje hrvatskoj javnosti često ostaje nepoznato.

Gljučne riječi: književnost, nacionalne manjine, Hrvatska, Česi

1. Uvod

U Republici Hrvatskoj žive brojne stare i nove nacionalne manjine koje država zakonima o pravima nacionalnih manjina i financijski podupire u njegovanju svojih jezika, kultura i tradicija. Sve te manjine preko manjinskih udruga njeguju svoje običaje i jezik ponajprije kroz pjesme i plesove, neke od njih i službeno u manjinskim školama, a neke njeguju i vlastitu književnost odnosno poeziju, prozu i dramu na materinskom jeziku ili na hrvatskom jeziku iz pera pripadnika nacionalnih manjina.

Je li književno stvaralaštvo nacionalnih manjina u Hrvatskoj poznato i u kojoj mjeri? Kakve su mogućnosti pisaca na manjinskim jezicima da objavljuju svoja djela? Po čemu je manjinsko stvaralaštvo važno, što može ponuditi široj čitateljskoj publici i kako može obogatiti hrvatsku književnost? Kako bi moglo doprijeti do većinskog stanovništva i bi li moglo pobuditi zanimanje i izvan granica Hrvatske? S kakvim se problemima susreću manjinski pisci?

U ovom ću radu pokušati odgovoriti na barem neka od postavljenih pitanja, a odgovore na njih potražiti ću i kod samih manjinskih pisaca.

2. Književno stvaralaštvo manjina u Hrvatskoj

Manjinski pisci uglavnom su ljudi koji se primarno bave drugim poslovima, a pisati su počeli u slobodno vrijeme za vlastite potrebe ili, možda još češće, za potrebe svoje manjinske zajednice – prigodne pjesme, pripovijetke ili dramske tekstove. Primjerice, članovi manjinskih dramskih grupa teško mogu naći prikladne dramske tekstove koje bi postavili na scenu, stoga im je ponekad jednostavnije napisati dramski tekst po mjeri grupe (broj i vrsta glumaca, aktualna tema, autorska prava, jezik djela itd.) nego pronaći takav kod renomiranih pisaca. Ipak, djela manjinskih pisaca uglavnom su poznata među pripadnicima manjine, koji se s njima upoznaju u manjinskim časopisima ili na manjinskim manifestacijama, ali ponekad zbog raznih razloga teško pronalaze put do čitatelja iz većinskog dijela stanovništva. Iznimka su, naravno, pisci srpske nacionalnosti, kod kojih ne postoji jezična barijera, a mnogi od njih poznati su hrvatskoj javnosti i otprije, te se smatraju dijelom hrvatske književnosti.

Jezična je barijera vjerojatno najvažniji razlog zašto djela manjinskih pisaca ostaju nepoznata njihovim sugrađanima. Drugi je razlog

mogućnost objavljivanja književnih djela i njihovo širenje među publikom. Objavljivanje djela manjinskih pisaca neće nikada biti profitabilno i zato im je potrebna potpora, no situacija se u vezi s tim pogoršala zbog nedavne promjene kriterija Vijeća za nacionalne manjine prema kojima manjine više ne smiju državnim novcem pomagati izdavanje djela jednoga autora.

Osim na manjinskim manifestacijama (koje manjine često priređuju i za svoje sugrađane drugih nacionalnosti kako bi ih upoznali sa svojom kulturnom baštinom) manjinski pisci mogu predstaviti svoja djela većinskoj publici na književnim susretima. Jedan od susreta koji su usmjereni na manjine jest Rešetaračko proljeće, susret hrvatskih pjesnika i pjesnika nacionalnih manjina koji se od 2008. godine redovito održava u Rešetarima kod Nove Gradiške u Brodsko-posavskoj županiji. Glavni je organizator susreta Književno likovno društvo „Rešetari“, osnovano 1981. godine, koje je prije 22 godine počelo organizirati susrete s pjesnicima Hrvatima koji žive u inozemstvu i ondje čine nacionalnu manjinu. Ideja vodilja bila je doprinijeti povezivanju Hrvata u domovini i inozemstvu. Ti su susreti pokazali koliko pripadnicima hrvatske manjine znači materinski jezik, pa su organizatori, potaknuti time, odlučili okupiti i nacionalne manjine koje žive u Republici Hrvatskoj kako bi im omogućili da očuvaju i prezentiraju svoj jezik i identitet te da se povežu i uzajamno i s većinskim stanovništvom. Danas društvo organizira dva književna susreta godišnje: Rešetaračko proljeće, na kojem sudjeluju domaći pjesnici i pripadnici manjina u Hrvatskoj (i izvan Hrvatske), te Rešetaračke susrete za pripadnike hrvatske manjine u inozemstvu u koje se tradicionalno uključuju hrvatski predstavnici sa svih kontinenta na kojima žive Hrvati. Posljednjih pet godina organizatori se trude uz književno prikazati i likovno stvaralaštvo nacionalnih manjina, a na susretima gostuju i manji zborovi koji javnost upoznaju s tradicionalnom i autorskom glazbom drugih naroda. I sami organizatori sudjeluju na drugim književnim susretima, npr. Slavonija u krilu Zagreba, te na umjetničkim simpozijima diljem Hrvatske. Organiziraju se i predstavljanja u inozemstvu, dosad primjerice u Austriji, Rumunjskoj, Srbiji, Makedoniji, Mađarskoj i Italiji.

Sa svakog se susreta manjinskih pisaca na Rešetaračkom proljeću izdaje zbornik radova čija je promocija sastavni dio susreta iduće godine. U zbornicima (dosad ih je objavljeno deset) sabrana su djela predstavljena na susretima, a zastupljeni su pjesnici članovi društva i pjesnici nacionalnih manjina. Na samim počecima susreta bile su zastupljene češka i ukrajinska manjina s po jednim pjesnikom, a upravo su one

inicirale uključivanje pripadnika drugih manjina, te su tako do danas postupno predstavljene makedonska, slovenska, talijanska, romska, mađarska i albanska manjina. Na susretima uz široj javnosti nepoznate pisce gostuju i oni poznatiji kod kuće i u inozemstvu, primjerice prošle je godine gostovao renomirani hrvatsko-talijanski književnik Giacomo Scotti. Djela na manjinskim jezicima objavljuju se i u prijevodu na hrvatski standardni jezik u zajedničkom višejezičnom zborniku. Glavni je cilj susreta pjesnika nacionalnih manjina u Hrvatskoj predstavljanje manjinskog stvaralaštva domaćoj publici.

Susreti manjinskog stvaralaštva svake su godine posvećeni jednoj od zastupljenih nacionalnih manjina koja je ujedno i partner susreta, pa je tako 10. Rešetaračko proljeće godine 2016. bilo posvećeno Ukrajinčima, godine 2018. Talijanima, a 13. Rešetaračko proljeće 2019. godine bilo je posvećeno, već drugi put,¹ stvaralaštvu češke manjine u Hrvatskoj. U prvoj polovici svibnja (kada se uz skup u Katowicama održao i susret u Rešetarima) predstavljena je samostalna zbirka poezije Mirka Knjižeka *Na pravom putu*, izložba slika Saveza Čeha u Republici Hrvatskoj iz Daruvara, a nastupio je i češki pjevački zbor „Rozmarinke“ iz Bjelovara.

To je jedan od razloga zašto ovaj prilog posvećujemo upravo književnom stvaralaštvu Čeha u Hrvatskoj.

3. Češko književno stvaralaštvo u Republici Hrvatskoj

Češka manjina živi na području današnje Hrvatske više od dvjesto godina, a njezino književno stvaralaštvo ima gotovo stoljetnu tradiciju. Počeci češkog stvaralaštva u Hrvatskoj sežu u dvadesete godine 20. stoljeća kada je osnovan prvi češki tjednik *Jugoslávští Čechoslováci* (*Jugoslavenski Čechoslovaci*) i časopis za djecu *Dětský koutek*² (*Dječji kutić*) koji su počeli objavljivati literarne radove pripadnika češke manjine. Isprva su to bili uglavnom prosvjetiteljski tekstovi i poezija u preporodnom duhu koji su trebali nadomjestiti nedostatak drugih književnih djela.

¹ Prvi su se put češki manjinski pisci predstavili 2014. godine na 8. Rešetaračkom proljeću – u programu susreta i zborniku radova koji je nakon susreta objavljen nalazimo imena čeških manjinskih autora: Libuše Stráníková, Tanja Novotny Golubić, Alena Raisová i Mirko Knjižek.

² *Dječji kutić* ujedno je najstariji časopis za djecu na području današnje Hrvatske koji izlazi kontinuirano.

Vrjednija djela nastaju nakon Drugog svjetskog rata kada se češki manjinski pisci okupljaju oko novog tjednika *Jednota* te godišnjaka *Český lidový kalendář* (*Češki narodni kalendar*). Od 1961. godine izlazi i *Studnice* (*Studenac*), književni prilog tjednika *Jednota*, a osnovana je i edicija *Knihovna krajanské tvorby* (*Knjižnica manjinskog stvaralaštva*) u kojoj se postupno objavljuju najvažnija djela pojedinih manjinskih pisaca.³ Djela za djecu objavljuju se od sedamdesetih godina u ediciji *Jaro* (*Proljeće*).⁴ Riječi Božidara Grubišića, osnivača obju književnih edicija, u uvodniku prvog broja književnog priloga *Studnice*⁵ da potencijalnim piscima treba omogućiti da objave svoja djela pokazale su se istinitima i ta je mogućnost potakla mnoge, naročito mlade literarne stvaraoce na intenzivniji rad. Od šezdesetih godina organiziraju se i susreti manjinskih pisaca koji se okupljaju oko češke novinsko-izdavačke ustanove *Jednota* i njezinih izdanja. Kvaliteti njihovih djela uvelike je pridonio i profesor hrvatskog i češkog jezika Josef Matušek koji je svojim književnim studijama i kritikama manjinskim piscima često pokazivao pravi put.⁶

Danas u češkoj manjini u Hrvatskoj redovito ili povremeno stvara tridesetak pisaca okupljenih u Klub literátů (Književni klub) koji djeluje pri Savezu Čeha u Republici Hrvatskoj, a glavna su im platforma izdanja novinsko-izdavačke ustanove *Jednota*. Prema odgovorima u anketi održanoj na ljeto 2018. godine, koja je uključila dvadesetdvoje od tridesetak čeških manjinskih pisaca, većina njih piše na češkom jeziku („Pišem na češkom jeziku. To je moj materinski jezik i ne mogu zamisliti da nešto pišem na hrvatskom.“),⁷ ali da bi doprli do čitateljske publike, neki od njih u posljednje vrijeme prevode svoja djela na hrvatski jezik ili napuštaju materinski jezik i počinju pisati na hrvatskom. („Pišem češki i hrvatski. Hrvatski zato da bi me razumjeli čitatelji u Hrvatskoj.“) Među razlozima pisanja na hrvatskom jeziku anketirani navode i nedostatan poznavanje manjinskog jezika: „Pišem na hrvatskom jeziku, istina, trudim se pisati i na češkom, no osnovni je problem što nisam

³ Dosad je objavljeno 29 knjiga iz pera 19 autora.

⁴ Do danas je izašlo 30 svezaka, među kojima je osam djela manjinskih autora i jedan zbornik radova s književnog natječaja.

⁵ „Onome što već imamo u književnom stvaralaštvu moramo dati mogućnost da izađe u javnost, da nađe mjesto za objavljivanje, vrednovanje, poticanje i učenje“ (Božidar Grubišić, „Uvod“, *Studnice*, sv. 1, br. 1 (1961): 1).

⁶ Na književnokritičke i književnopovijesne studije J. Matušeka poslije su se nadovezali npr. Ruda Turek, Karel Bláha, Jaroslav Kolečka i Jiřina Stanja.

⁷ Citirani dijelovi odgovora anketiranih navedeni su anonimno i u prijevodu na hrvatski jezik.

u mladosti pohađao češku školu, zapravo nikada nisam imao tu mogućnost, osim četiri tjedna Dobruške.⁸ Češki sam naučio u obitelji. Roditelji su mi bili Česi, pa smo kod kuće govorili češki, no za pisanje to ipak nije dovoljno. No neke sam svoje pjesme ipak napisao na češkom, ali uz pomoć rječnika.“

Dok neki autori pišu iz vlastite stvaralačke potrebe, drugi, posebno mladi, navode kako je za njih važan osjećaj podrške i mogućnost objavljivanja njihovih djela, što ih potiče na stvaranje: „Pišem samo kada dobijem inspiraciju, ali moram priznati da mi je vrlo važna podrška i tema... ponekad je za mene važno da me u pisanju netko ohrabri... pozivi u književnom prilogu *Studnice* ili na natjecanja vrlo su važni, daju mi osjećaj da postoji interes za to što pišemo i da to ima i drugog smisla.“

Radi promicanja manjinskog književnog stvaralaštva neki pisci posjećuju javna čitanja i susrete manjinskih pisaca i u Hrvatskoj (već spomenuti susret u Rešetarima) i u Češkoj, gdje je stvaralaštvo Čeha u svijetu široj publici gotovo nepoznato. Jedina zbirka poezije kojom su se manjinski pisci iz Hrvatske predstavili čitateljima u Češkoj (tada Čehoslovačkoj) objavljena je još 1978.⁹ Tek posljednjih godina možemo ponovno pronaći pjesme pojedinih manjinskih autora u zbornicima sa susreta pjesnika u Republici Češkoj, i to ako se na susret sami prijave, pa tako npr. u zborniku poezije *Almanach české poezie*, koji svake godine izdaje pisac Vladimír Stibor, a koji je 2019. tiskan s podnaslovom *Delty domovů*,¹⁰ nalazimo pjesme dviju pripadnica češke manjine u Hrvatskoj: Libuše Stráníkové i Alene Raisové.¹¹ Veći interes čitateljske i stručne publike ne postoji.

Po čemu je manjinsko stvaralaštvo važno, što može ponuditi široj čitateljskoj publici i kako može obogatiti hrvatsku književnost? Iako možda svojom kvalitetom nisu usporediva s djelima najboljih hrvatskih pisaca, pokraj kojih kao svojih uzora njihovi autori odrastaju, djela manjinskih pisaca jedinstvena su prije svega po svojim temama koje rijetko

⁸ Tečaj češkog jezika za Čeha u inozemstvu koji se godinama održavao u gradu Dobruški u istočnoj Češkoj.

⁹ Jaroslav Nečas, ur., *Vzdálený hlas : čeští básníci z Jugoslávie* (Praha: Melantrich, 1978).

¹⁰ Vladimír Stibor, ur., *Delty domovů : Almanach české poezie 2019*. (Hradec Králové: Milan Hodek – Paper Jam, 2019).

¹¹ Obje autorice aktivno traže mogućnost publiciranja u matičnoj zemlji, pa su tako u spomenutom *Almanachu* 2018. tiskane pjesme Libuše Stráníkové, a 2017. Alene Raisové. Osobito je Alena Raisová zainteresirana za probijanje na hrvatsku pjesničku scenu, te svoje pjesme prevodi i šalje na razne književne susrete, zbog čega je dobila i priznanje Hrvatskog sabora kulture.

pronalazimo u djelima hrvatskih pisaca:¹² često su usmjerena na suživot ljudi raznih nacionalnosti, u našem slučaju oslikavaju brojne kontakte češke i hrvatske kulture. O suživotu manjinskog i većinskog stanovništva u svojim su pripovijetkama i romanima pisali npr. češki manjinski pisci Ruda Turek, Karel Bláha i Jaroslav Kolečka. Žofie Krasková, koja je živjela u nekoliko zemalja bivše Jugoslavije i šire, u svoja je djela uz češke i hrvatske ukomponirala i detalje iz života njemačke, srpske, slovačke i slovenske zajednice. Prvenstveno u poeziji (uz intimne teme) često nalazimo refleksiju ljubavi prema dvjema domovinama, jezicima i kulturama u kojima pisci žive.¹³

Sami češki manjinski pisci smatraju da je njihovo stvaralaštvo važno ne samo kao sredstvo očuvanja manjinske kulture i jezika te pomoći u borbi protiv asimilacije već prije svega kao dokaz bogatstva i raznolikosti kulture na hrvatskim prostorima. To je baština koju je potrebno očuvati za buduće generacije, nešto što nam otvara nove horizonte i mogućnosti, izvor vrijednosti. Riječima čeških manjinskih pisaca, smisao je njegovanja manjinske književnosti u tome „da kada nas više ne bude, ostanu materijalni dokazi da smo ovdje bili, da se ovdje govorilo i pisalo na češkom jeziku, da su ovdje postojale češke škole, da je razina nacionalne svijesti bila prilično visoka jer je očuvana i književnost na češkom jeziku u ne-češkoj državi“. Naime, „jezik je osnovno sredstvo za očuvanje onoga što su nam ostavili naši preci i što je ovdje još uvijek živo. Nošnju može obući bilo tko, ali za identitet je najbitniji jezik“. No ujedno su svjesni da „njegovati manjinsku kulturu ima smisla dok nam je stalo, dok u tome sami nalazimo smisao. Dok to jača naše samopouzdanje“.

Ako manjinske književnosti mogu ponuditi nešto vrijedno i publici u Hrvatskoj i onoj u matičnim zemljama, kako bi mogle doprijeti do većinskog stanovništva i bi li mogle pobuditi zanimanje i izvan granica Hrvatske? Nedostatak zanimanja za njihovo stvaralaštvo i slabe odnosno

¹² Od hrvatskih pisaca pripadnike češke manjine vjerojatno je najvjernije opisao Josip Kozarac. Sliku Čeha kao vrijednih i obrazovanih ljudi nalazimo i u djelima Augusta Šenoa, Stjepana Radića i drugih hrvatskih pisaca.

¹³ J. Matušek već u šezdesetim godinama utvrđuje da češki manjinski pjesnici slabo poznaju suvremenu češku književnost koja bi mladim autorima mogla služiti kao uzor te u njihovim djelima uz utjecaj starijih čeških književnika (Karel Hynek Mácha, Jiří Wolker, Fráňa Šrámek) pronalazi i utjecaj jugoslavenskih pjesnika, prvenstveno Dragutina Tadijanovića i Dobriše Cesarića (Josef Matušek, „Literární tvorba jugoslávských Čechů,“ *Přehled kulturních, literárních a školních otázek*, sv. 2, br. 2 (1963): 23). Ti utjecaji na djela manjinskih pisaca zrcale njihovu ukorijenjenost u dvjema kulturama koje u svojim djelima prepleću i spajaju.

nikakve mogućnosti objavljivanja manjinski autori smatraju najvećim problemom s kojim se susreću. Rado bi doprli prvenstveno do publike u Hrvatskoj te dalje do čitatelja u matičnoj Češkoj. Predlažu izdavanje dvojezičnih publikacija ili prijevoda, objavljivanje na internetu, organiziranje književnih susreta, izdavanje zajedničkih zbirki s pripadnicima drugih manjina te odvažnije (samouvjerenije) promicanje vlastitih kulturnih vrijednosti.

Smatraju da bi „najbolji radovi manjinskih autora vjerojatno mogli doprijeti i do čitatelja izvan manjinske sredine, ali morali bismo se više otvoriti javnosti. Češki manjinski pisci imaju svoju platformu koja se zove *Studnice*, ali ona će teško doprijeti do čitatelja u Češkoj; obraća se samo češkim čitateljima – pripadnicima manjine. Drugi je medij Facebook stranica Kluba literata koja ima nešto drugačiju publiku i dostupna je i hrvatskim i češkim zainteresiranim čitateljima“. Jedan od načina da se dopre do čitatelja u matičnoj zemlji bilo bi „više se zanimati za mogućnosti promocije naših autora u sredstvima informiranja u Republici Češkoj. Organizirati više prezentacija djela naših autora, sudjelovati u raznim programima, prvenstveno književnim, objavljivati u raznim književnim časopisima, novinama itd.“. To se posljednjih godina i radi, te se manjinski pisci „trude predstaviti na češkoj i hrvatskoj književnoj pozornici objavljivanjem u zbornicima, a svoje radove često pišu na oba jezika, prevode ih ili ih daju prevoditeljima“. ¹⁴ Ipak, jedan od pisaca upozorava i na kvalitetu prijevoda: „Nemamo kvalitetnih prevoditelja (poput npr. Dušana Karpatskog), barem tako mislim, možda nisam u pravu. Oni koji bi mogli napraviti dobre prijevode nisu zainteresirani za manjinsku književnost ili, grubo rečeno – ne isplati im se.“

Naime, mnogi su manjinski pisci prilično nesigurni u svoje kvalitete, iz čega proizlazi određena bojažljivost u predstavljanju vlastitog stvaralaštva. I radi toga bi zasigurno bilo poželjno bolje jezično i književno obrazovanje manjinskih pisaca, a možda i veća orijentacija na autentičnost vlastite kulture i specifičnosti multikulturne sredine u kojoj manjinska književnost nastaje. ¹⁵ Na taj bi se način jače naglasila je-

¹⁴ Drugo pitanje koje se nameće jest interes češke javnosti za djela manjinskih pisaca. Jedan je od pokazatelja toga interesa pokušaj da se 2011. godine pronađe češki izdavač za roman *Jako potoky hledají řeku* manjinskog pisca Rude Tureka, koji je godinama živio u Češkoj. Za roman o životu pripadnika manjine i dilemama o smislu njegovanja jezika i kulture u manjinskim zajednicama nije u matičnoj zemlji bilo interesa premda su kritike romana bile povoljne. Pitanje je bi li bilo interesa za druga djela.

¹⁵ Slično situaciju vidi i predsjednik KLD „Rešetari“ Ivan De Villa u širem kontekstu književnog stvaralaštva pripadnika manjina: „Problemi koje mi primjećujemo je mali broj poznavatelja jezika svog naroda, a još manje je među njima onih koji na tom jeziku pišu

dinstvenost književnih djela manjinskih autora koja bi ujedno postala interesantnija i prepoznatljiva čitateljskoj publici. Veći bi interes čitatelja pak potaknuo manjinske pisce na veće i kvalitetnije stvaralaštvo.

4. Zaključak

Predstavljeno anketno istraživanje među češkim manjinskim piscima ponudilo je pogled na manjinsku književnost i kulturu sa stajališta ljudi koji se svojim pisanjem trude pridonijeti očuvanju češkog jezika u Hrvatskoj. Među njima prevladavaju stariji pisci, a nedostaje mlađa generacija, koja je najsnažnije izrazila osjećaj nedostatka podrške i interesa okoline za pisanu riječ te želju za većim mogućnostima predstavljanja svojeg djela u javnosti. Svi se pisci slažu da je književna produkcija na manjinskom jeziku vrlo važna za manjinu, ali i za cjelokupno društvo. Za njih pisanje nije samo oblik izražavanja, već je važan element identiteta, brige za baštinu i bogatstvo manjine, oblik očuvanja manjinskog jezika i sredstvo za usporavanje asimilacije. Prema njihovu mišljenju, pisana riječ sačuvat će sjećanje na manjinu i biti dokaz njezina postojanja na određenom teritoriju u budućnosti.

Većina manjinskih književnosti nije posebno bogata ni posebno originalna da bi mogla pridobiti veliku pažnju čitatelja, ali s obzirom na to da primjerice češka književnost u Hrvatskoj ima već gotovo stogodišnju tradiciju i da se stalno pojavljuju novi mladi ljudi zainteresirani za književno stvaralaštvo, sigurno ne bi trebala ostati nezapažena ni od hrvatskih ni od čeških književnih kritičara i povjesničara književnosti. Riječima R. Tureka: „Književnost hrvatskih Čeha osebujna je grana češkog književnog stvaralaštva koja u vlastitoj staroj zemlji ne bi smjela ostati neprimijećena. Pošteno je vjerovati da i ona pripada češkoj književnoj historiografiji. Ne traži priznanje značajnih ili čak izvanrednih umjetničkih vrijednosti, ali svjesna je manifestacija češkog duha koja želi doprinijeti nacionalnom kulturnom bogatstvu.“¹⁶

Turek upozorava i na to da je književnost sastavni dio kulture određene nacionalne manjine, njezino bogatstvo te ujedno njezina značajna manifestacija i dokaz živosti: „Ako naša manjinska književnost nestane

poeziju ili je pokušavaju pisati, tako da je broj onih koji se nama javljaju vrlo malen, što bi svakako željeli povećati kako po nacionalnim manjinama tako i po broju članova istih“ (izjava prilikom poziva na Rešetaračko proljeće 2019. godine).

¹⁶ Ruda Turek, *Domov má jméno Daruvar. Literární tvorba Čechů v Chorvatsku* (Praha: Nakladatelství Jednota Daruvar, 1995), 7.

zbog nedostatka kreativne i publicističke motivacije, nestat će i naša manjina u ovom prekrasnom okruženju hrvatske domovine.“¹⁷ S njime se slažu i organizatori susreta književnika u Rešetarima kada kažu da je „očuvanje jezika najvažnije za svaki narod jer dok ima jezika, ima i naroda“.

Osim toga književnost djeluje kao posrednik između dvaju naroda, njihovih jezika i kultura, pomaže njihovu uzajamnom upoznavanju, rušenju negativnih stereotipa o drugim narodima i izgradnji pozitivne slike koja vodi skladnijem suživotu manjinskog i većinskog stanovništva, te stoga zaslužuje pažnju šire javnosti i književnih stručnjaka.

Literatura

- De Villa, Ivan, ur. *Rešetaračko proljeće IV.-XII.*, Rešetari: KLD „Rešetari“, 2011–2019.
- Grubišić, Božidar. „Uvod.“ *Studnice*, sv. 1, br. 1 (1961): 1.
- Matušek, Josef. „Literární tvorba jugoslávských Čechů.“ *Přehled kulturních, literárních a školních otázek*, sv. 2, br. 2 (1963): 11–28.
- Stibor, Vladimír, ur. *Delty domovů : Almanach české poezie 2019*. Hradec Králové: Milan Hodek – Paper Jam, 2019.
- Stráníková, Libuše. „Psaným slovem pro zachování jazyka a menšiny anebo (téměř) sto let české krajanské literatury.“ *Přehled kulturních a historických, literárních a školských otázek*, sv. 37, br. 37 (2019): 53–72.
- Turek, Ruda. *Domov má jméno Daruvar. Literární tvorba Čechů v Chorvatsku*. Praha: Nakladatelství Jednota Daruvar, 1995.
- Turek, Ruda. „Jednota a krajanská literární tvorba. Několik poznámek a postřehů.“ *Přehled kulturních, literárních a školních otázek*, sv. 27, br. 27 (1997): 33–36.

Literary Works of Minorities in Croatia – a Part of Croatian Literature or Not?

Summary: There are numerous national minorities in Croatia supported by the state in their maintenance of minority languages, cultures and traditions. And many of these minorities with songs, dance and customs cherish their own literature, meaning poetry, prose, and drama written by their members in minority languages or in Croatian. These works are mostly known among members of the minorities, but sometimes it is difficult to find the way to readers of the majority of the population. An example of such a minority literature with a long tradition is literary creation of the Czech, who have been living in today's Croatia for over two hun-

¹⁷ Ruda Turek, „Jednota a krajanská literární tvorba. Několik poznámek a postřehů,“ *Přehled kulturních, literárních a školních otázek*, sv. 27, br. 27 (1997): 38.

dred years. Nowadays regularly or occasionally there are about thirty authors who write mostly in Czech, but to come to the readership, some of them have been translating their work into the Croatian language lately or leaving their mother tongue and starting to create in Croatian. Are Croatia's minority works known and to what extent? What are the possibilities of writers using minority languages to publish their works? Why are minority literary works important, what can they offer to a broader readership and in what way can they enrich Croatian literature? How could they reach the majority population and could they wake up the interest beyond Croatian borders? And what difficulties do minority writers encounter?

In the presentation, we will use the example of Czech minority literary works in Croatia to answer these and other issues related to minority literature emerging in Croatia, but remaining unknown to the Croatian public.

Keywords: literature, national minorities, Croatia, the Czechs